

Strategi- og handleplan for ordblinde børn og unge i Randers Kommune 2019

1. Indledning	3
2. Strategi for ordblindeområdet	4
2.1 Formål	4
2.2 Vision	4
2.3 Lovgivning og rammer	4
2.4 Definition på ordblindhed	5
3. Handleplan for ordblindeområdet	6
3.1 Tidlige tegn på ordblindhed og foregribende indsats	6
3.2 Systematisk opsamling af data	7
3.3 Hvem tester elever for ordblindhed?	7
3.4 Hvilke elever skal testes med den nationale ordblindetest og hvornår?	8
3.4.1 Elever med blandede vanskeligheder	8
3.4.2 En helhedsvurdering kan afdække elevens vanskeligheder	9
3.4.3 Tosprogede elever og ordblindhed	9
3.4.4 Retskrav på ordblindetest	9
3.4.5 Anden afdækning af ordblindhed	10
3.5 Undervisning af ordblinde elever	10
3.5.1 Læse- og skrivefærdigheder	10
3.5.2 IT-værktøjer / Læse-skrivestøttende teknologi	11
3.5.3 Elevens selvindsigt	11
3.5.4 Særlige vilkår for aflæggelse af Folkeskolens Afgangseksamen og obligatoriske prøver	11
3.5.5 Individuel handleplan	12
3.6 Overgange	12
3.6.1 Fra dagtilbud til skole	12
3.6.1.1 Overlevering af tosprogede børn	13
3.6.2 Fra folkeskolen til ungdomsuddannelserne	13
3.7 Åbent værksted	14
4. Litteratur	15
4.1 Bøger	15
4.2 Artikler	15
4.3 Links	15
5. Bilag	17
5.1 Hvordan identificeres elever, der er i risiko for ordblindhed?	17
5.1.1 Bogstavkendskab	17
5.1.2 Fonologisk opmærksomhed	17
5.2 Tegn, test og tiltag	18
5.2.1 Førskolen	18
5.2.2 0. klasse	19

5.2.3 1. - 3. klasse	20
5.2.4 Melletrinnet (4.-6. klasse)	21
5.2.5 Udskolingen (7.-9. klasse)	23
5.3 Helhedsvurdering kan afdække elevens vanskeligheder	25
5.4 Overleveringsskema til dagtilbud og skole i Randers Kommune	26
5.4.1 Procedurer omkring overlevering	30
5.4.2 Oplysningsark ved tosprogede børn	31

1. Indledning

I Randers Kommune er der et ønske om at styrke og udvikle indsatsen på ordblindeområdet. Strategi- og handleplanen for ordblinde børn og unge i Randers Kommune er blevet til på baggrund af en beslutning i [Skole- og Uddannelsesudvalget d. 5. marts 2019](#) og skal sikre en indsats på ordblindeområdet, hvor skolerne tilbyder en ensartet procedure og en systematisk indsats gennem et fælles evidensbaseret teoretisk og praktisk afsæt.

Elever med ordblindhed i Randers Kommune skal sikres lige deltagelse i skolen og have samme mulighed for at tilegne sig viden, kundskaber og færdigheder i alle faglige sammenhænge som andre elever.

Alle skoler i Randers Kommune har ressourcepersoner inden for læsning, der i samarbejde med skolens ledelse og lærere arbejder for at skabe de bedste betingelser for, at alle elever bliver så dygtige læsere som muligt.

Således er strategi- og handleplanen baseret på et forpligtende samarbejde, hvor alle involverede parter får et fælles grundlag for at udføre opgaven i et kvalificeret og nødvendigt samarbejde.

Strategi- og handleplanen ligger tæt op ad [Uddannelsespolitik 2019](#) for Randers Kommune, som betoner vigtigheden af at give børn og unge de bedste betingelser for at lære bedst muligt og mest muligt, samt [Randers Kommunes Børn- og Ungepolitik](#), som udtrykker vigtigheden af at sætte fokus på en tidlig og effektiv indsats samt sikre de overgange, det enkelte barn møder.

Strategi- og handleplanen er udarbejdet af læsekonsulent Inger Olsen, Center for Pædagogisk Psykologisk Rådgivning i Randers Kommune og læringskonsulent med fokus på læsning Jette Pagaard, Læringscenter Randers.

En arbejdsgruppe bestående af ressourcepersoner med særlig viden om læsning har løbende kvalificeret indholdet ved at byde ind med faglig viden og erfaring. Referencegruppen bestående af ledere, konsulent og læsevejledere fra dagtilbud og ungdomsuddannelserne har kvalificeret overgangsbeskrivelserne.

Arbejdsgruppen:

Anne-Mette Rousing Nielsen, læsevejleder Nørrevangsskolen

Anni Andersen, læsevejleder Munkholmskolen

Betina Kjellerup, læsevejleder Søndermarksskolen

Helle Sølvsten, læsevejleder Hornbæk Skole

Pernille Nielsen, læsevejleder Grønhøjsskolen

Referencegruppen:

Dorte Le Coq, udviklingskonsulent dagtilbud, Randers Kommune

Pia Kjærsgaard Johansen, Pædagogisk leder i Børnehuset Viborgvej, Randers Kommune

Morten Skivild, leder for Ungdommens Uddannelsesvejledning i Randers

Marianne Kristensen, Tradium Randers

Hanne Schmidt, Tradium Randers

Susanne Maj Pedersen, Randers Statsskole

Lene Schütter, Randers HF&VUC

2.Strategi for ordblindeområdet

2.1 Formål

Formålet med strategi- og handleplanen er at sikre en systematisk og ensartet indsats, der skal være med til at styrke og videreudvikle ordblindeindsatsen, så der sættes fokus på tidlig opsporing og tidlig indsats for elever, der viser tegn på ordblindhed. Ligeledes ønskes det at styrke indsatsen for elever, der er testet ordblinde, så de får de bedste betingelser for at blive så dygtige som muligt.

Det er veldokumenteret, at hvis elever med ordblindhed får tidlig og systematisk supplerende undervisning i skriftens lydprincip, kan vanskelighederne med ordblindheden reduceres. Dette kan opnås med de forskningsbaserede og lovpligtige støtteforanstaltninger, som denne strategi- og handleplan beskriver.

2.2 Vision

I Randers Kommune skal alle elever have mulighed for at udnytte deres potentialer og dermed blive så dygtige som muligt, uanset hvilke sproglige forudsætninger de møder skolen med. Gennem en målrettet og samlet indsats skal ordblinde elever opleve en sammenhængende indsats gennem hele skoleforløbet. Sammenhængen skal sikres såvel ved skoleskift som i overgangen fra dagtilbud til skole og i overgangen fra grundskolen til ungdomsuddannelserne.

2.3 Lovgivning og rammer

I arbejdet med de ordblinde elever fremhæves følgende lovgivning og nationale rammer:

- I Randers Kommune følges de overordnede mål for elevplaner, der skal være med til at sikre en systematisk evaluering og opfølgning af den enkelte elevs udbytte af undervisningen. Elevplanen skal indeholde mål, status samt opfølgning. Måldelen skal indeholde individuelle mål for den enkelte elevs læring og tager udgangspunkt i Fælles Mål. <https://uvm.dk/folkeskolen/elevplaner-nationale-test-og-trivselsmaaling/elevplaner>

- I Folkeskolelovens §3 a skal elever tilbydes supplerende undervisning eller anden faglig støtte, hvis ikke undervisningsdifferentiering og holddannelse er tilstrækkeligt.

“Børn, der har brug for støtte, og som ikke alene kan understøttes ved brug af undervisningsdifferentiering og holddannelse, skal tilbydes supplerende undervisning eller anden faglig støtte” (Folkeskoleloven §3 a.)

- Viser en elev tegn på ordblindhed, skal det afklares, om årsagen til elevens læsevanskeligheder er ordblindhed, således der kan tilrettelægges et relevant undervisningstilbud i almenundervisningen for eleven. Skolelederen på den enkelte skole har ansvaret for, at elever, der viser tegn på ordblindhed, bliver testet.

“Til elever i grundskolen med læsevanskeligheder, der kan skyldes ordblindhed, skal skolens leder tilbyde, at der foretages en ordblindetest med henblik på at afdække elevens læsevanskeligheder. Tilbuddet gives fra den 1. marts på 3. klassetrin efter samråd med eleven og forældrene, jf. § 54. Elevens synspunkter skal tillægges passende vægt under hensyntagen til elevens alder og modenhed.” (Folkeskoleloven §3 b.)

- Skolens ressourceperson inden for læsning skal i samarbejde med elevens lærere være opmærksomme på, hvilke elever, der skal testes for mulig ordblindhed, og ressourcepersonen skal sørge for selve testningen.

“Kommunernes læsekonsulenter kan evt. rådgive om identifikation af ordblindhed, og skolernes lokale læsevejledere skal være opmærksomme på, hvilke elever der skal testes og sørge for testningen, således at elevens undervisningsmæssige behov identificeres. Formålet er, at eleven får størst mulig læring og udbytte af undervisningen og kan bibeholde tilhørsforholdet til den almindelige klasse. Det er skolens ansvar at beskrive, hvordan elevens undervisningsmæssige behov dækkes inden for rammerne af klassens undervisning.”

[Veiledning om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand kap. 14. stk. 103](#)

- Af Folkeskoleloven §3.b, stk. 2 fremgår det, at forældrene har retskrav på, at der foretages en ordblindetest på deres barn én gang i skoleforløbet fra d. 1. marts på 4. klassetrin.

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=196651>

- I prøvebekendtgørelsen § 28-32 nr. 1090 af 29. august 2018 om folkeskolens prøver fremgår reglerne om tilrettelæggelse af folkeskolens prøver på særlige vilkår.

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=202890>

2.4 Definition på ordblindhed

Læsning er en aktiv meningssøgende proces, som omfatter en række forskellige komponenter, der alle indvirker på hinanden i et komplekst samspil. De grundlæggende færdigheder i læsning er afkodning og sprogforståelse. Læsning afhænger både af afkodning og sprogforståelse. En elev kan have læsevanskeligheder med det ene uden at have vanskeligheder med det andet. En elev kan også have vanskeligheder med begge færdigheder - med at læse de enkelte ord og med sprogforståelse i læsning.

Ordblindhed er markante vanskeligheder med at lære at læse og skrive på trods af relevant undervisning. Vanskelighederne skyldes langsom og upræcis omsætning af bogstaver og bogstavfølger til sproglyde (vanskeligheder med skriftens fundamentale lydprincip). Denne grundlæggende vanskelighed giver usikker læsning, især af ord, eleven ikke har set før, og den giver langvarige staveproblemer (Lyons, Shaywitz, & Shaywitz, 2003; Elbro, 2012).

Ordblinde har altså relativt velafgrænsede problemer med skriftsproget, men desværre rammer disse vanskeligheder helt centrale sproglige forudsætninger og delfærdigheder i læsning og skrivning og dermed udviklingen af effektive læse- og skrivefærdigheder.

Ordblindhed er en specifik indlæringsvanskelighed og skyldes ikke generelle sproglige vanskeligheder, lav intelligens eller utilstrækkelig undervisning.

Ordblindhed er således et handicap – ikke alene for den enkelte ordblinde, men ordblindhed har også konsekvenser for den ordblindes familie og andre voksne omkring eleven. Derfor er det vigtigt at opdage symptomerne på ordblindhed så hurtigt som muligt og at få af- eller bekræftet denne mistanke, så eleven og de voksne omkring eleven kan blive informeret om problemets art, og der kan iværksættes en indsats, der kan afhjælpe elevens læse- og skrivevanskeligheder, så de negative konsekvenser af elevens ordblindhed ikke får for store konsekvenser for dennes faglige læring.

3. Handleplan for ordblindeområdet

3.1 Tidlige tegn på ordblindhed og foregribende indsats

Det er forbundet med stor usikkerhed at forsøge at identificere børn med øget risiko for ordblindhed før den formelle læseundervisning (Gellert & Elbro, 2016), men det er dog muligt at nærme sig en vurdering af det enkelte barns forudsætninger for at udvikle gode læsefærdigheder (se bilag 5.1).

Manglende læsefærdigheder kan over tid betyde vanskeligheder i alle fag. For at hjælpe elever med læsevanskeligheder på bedst mulig måde, skal vanskelighederne opdages tidligt og indsatsen igangsættes hurtigt derefter. Forskningen viser, at vi kan hjælpe disse elever, hvis støtten sættes ind tidligt (*National Reading Panel* 2005).

Tidlige tegn på ordblindhed fremgår af bilag 5.2 *Tegn, test og tiltag*.

Hvis førskolepædagogen, 0. klasselederen eller dansklæreren ser elever med tidlige tegn på ordblindhed, skal der tages kontakt til skolens ressourceperson indenfor læsning for evt. videre afdækning og indsats. Skoleledere og skolens personale kan desuden søge sparring og vejledning til elever med tidlige tegn på ordblindhed hos læringskonsulenten med fokus på læsning ved Læringscenter Randers.

3.2 Systematisk opsamling af data

For at få en bred indsigt i elevens skriftsproglige udvikling skal der løbende opsamles forskellige former for data på elevens skriftsproglige kompetencer.

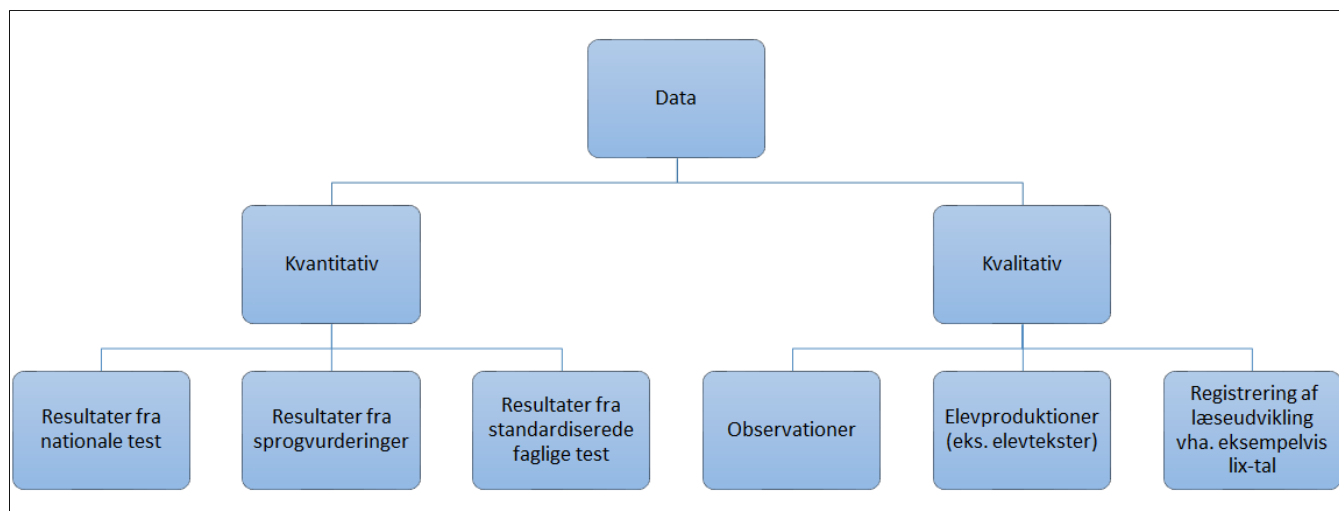

Fig. 1 Forskellige former for data

Registreringen skal bidrage til at skabe overblik over elevernes skriftsproglige udvikling og herudfra iværksætte tiltag. Registreringen kan også danne grundlag for tilbagemeldingen til forældre omkring den enkelte elevs skriftsproglige udvikling.

3.3 Hvem tester elever for ordblindhed?

Det kræver en helhedsvurdering af eleven at kunne konstatere ordblindhed. Det er vigtigt, at den person, der tester eleverne for ordblindhed, har viden om dansk skriftsprog, den normale læse- og staveudvikling og et godt kendskab til ordblindhed. Testtager skal også have viden om forskellige testdesign, og hvordan de scoregrupper eller normeringer, som anvendes i testmaterialet, er blevet fastlagt.

Testtager skal gøre sig vigtige observationer af elevens læse- og staveadfærd undervejs i testningen, som kan validere elevens testresultater og kvalificere planlægningen af en indsats rettet mod elevens behov.

I Randers Kommune skal en ressourceperson med viden om læsning afvikle den digitale nationale ordblindetest fra Undervisningsministeriet samt godkende gyldigheden af resultatet. Derudover kan den kommunale læsekonsulent, der har særlig indsigt i læsning og læsevanskeligheder, stille diagnosen ordblindhed. Den kommunale læsekonsulent er ligeledes en naturlig samarbejdspartner, der yder rådgivning og vejledning til ledere, lærere, læsevejledere / andre fagpersoner, forældre og elever.

3.4 Hvilke elever skal testes med den nationale ordblindetest og hvornår?

Ordblindetesten skal anvendes til elever, hvor der er en begrundet mistanke om ordblindhed. Mistanken skal være begrundet i evalueringer ud fra forskellige typer data (se fig. 1), og mistanken skal være forsøgt afhjulpnet med systematisk og direkte undervisning i skriftens lydprincip uden tilstrækkelig effekt.

Der kan gennem hele skoleforløbet opstå fornyet bekymring eller mistanke om ordblindhed, fordi der gennem skoleforløbet er stigende skriftsproglige krav. Dette betyder, at for elever, hvor der ikke var mistanke om ordblindhed i indskoling eller på mellemtrin, kan opstå mistanke i udskoling. Ordblindetesten er et supplement til den hidtidige testprocedure. Alle elever i begrundet mistanke om ordblindhed skal tilbydes Ordblindetesten inden de forlader folkeskolen. Dette skal ske senest på 8. årgang af hensyn til deadlines i uddannelsesforløbet.

Ordblindetesten retter sig mod elever:

- Som giver anledning til mistanke om ordblindhed
- Som har fået en god, grundig og stabil begynderundervisning i bogstaverne og skriftens lydprincip
- Som har fået intensive kursusforløb i bogstavkendskab og skriftens lydprincip
- Som har været motiverede for at arbejde med bogstaverne og deres lyde i intensive forløb
- Som går i slutningen af 3. klasse (tidligst marts måned) eller senere i skoleforløbet
- Som ikke har en meget langsom forarbejdningshastighed

Ordblindetesten kan tidligst anvendes fra marts måned i 3. klasse og på de efterfølgende klassetrin fra marts - juni.

3.4.1 Elever med blandede vanskeligheder

Den nationale ordblindetest er udviklet til elever, hvor ordblindhed er den eneste åbenlyse forklaring på deres læsevanskeligheder. Ordblindetesten er derimod ikke udviklet til elever i specialtilbud, hvilket betyder, at grænseværdierne på Ordblindetesten er misvisende at anvende på denne gruppe elever.

Ordblindetesten trækker informationer om elevens alder og klassetrin via UNI-login og elevens score bliver sammenlignet med det klassetrin, elevens UNI-login svarer til. Ordblindetesten skal derfor kun anvendes ved elever, som undervises på samme eller nogenlunde samme niveau, som deres UNI-login er angivet til.

3.4.2 En helhedsvurdering kan afdække elevens vanskeligheder

Ifølge 'Vejledning til Ordblindedetsten', er Ordblindedetsten ikke afprøvet på elever med blandede vanskeligheder, hvor der er usikkerhed for, om læsevanskelighederne rent faktisk er det primære problemområde. Det kan dreje sig om elever, der har diagnosen ADHD eller en kognitiv funktionsnedsættelse eller elever med syn- eller hørenedsættelser. Sådanne elever skal undersøges med individuelle testredskaber, hvor testvejleder i højere grad har mulighed for at afgøre, om eleven har forstået opgaven, og om denne rent faktisk gør forsøg på at løse opgaven.

I bilag 5.3 *Helhedsvurdering kan afdække elevens vanskeligheder* kan læses yderligere vedrørende en helhedsvurdering af elever med blandede vanskeligheder.

3.4.3 Tosprogede elever og ordblindhed

Tosprogede elever kan også være ordblinde. Flere undersøgelser viser, at personer med dansk som andetsprog er underrepræsenterede i forhold til at være diagnosticeret ordblind. Dette skyldes, at man ofte antager, at elevens svage skriftsproglige færdigheder og langsomme skriftsproglige progression er en naturlig følge af svage mundtlige sprogfærdigheder og ringe sprogforståelse på andetsproget.

Når eleven har modtaget systematisk supplerende undervisning i skriftens basale lydprincip, men stadig viser markante vanskeligheder med afkodning, skal skolens ressourceperson indenfor læsning teste med allerede eksisterende ordblindedetst.

Man skal dog være opmærksom på, at tosprogede elever undervejs i tilegnelsen af andetsproget besidder et intersprog, som er en naturlig del af udviklingen af det nye sprog. Derfor skal der være særlig fokus på, om den tosprogede elev befinder sig i en intersproglig fase eller er ordblind.

Tosprogede elever med ordblindhed eller i risiko for at udvikle ordblindhed har på lige fod med ordblinde elever med dansk som modersmål gavn af veldokumenteret, direkte og struktureret undervisning i skriftens principper - ikke mindst lydprincippet.

3.4.4 Retskrav på ordblindedetst

Forældre har én gang i skoleforløbet krav på, at der foretages en ordblindedetst af deres barn. Dette kan foregå tidligst fra 1. marts på 4. klassetrin. Forældre kan kun gøre retskravet gældende, når der er uenighed. Det er skolens ressourceperson med fokus på læsning, der vurderer, hvilken testning, der er relevant. Forældre har ikke et retskrav på en test med Ordblindedetsten.

I Randers Kommune anvendes Ordblindedetsten, som tidligere beskrevet, udelukkende på elever med begrundet mistanke om ordblindhed.

For øvrige elever, hvor der ikke er en dokumenteret eller begrundet mistanke, skal der anvendes andre testværktøjer.

3.4.5 Anden afdækning af ordblindhed

Ordblindetesten skal kun anvendes ved mistanke om ordblindhed. Ordblindetesten skal ikke stå alene, men indgå i en helhedsvurdering af eleven. I helhedsvurderingen kan for eksempel indgå informationer om relevante diagnoser, der kan bidrage til at forklare vanskelighederne i læsning. Det er således vigtigt at forsøge at afgøre, hvad der er elevens primære vanskelighed.

Ved usikkerhed om, hvorvidt en elev viser tegn på ordblindhed eller har betydelige andre vanskeligheder, skal det vurderes, om Ordblindetesten er et hensigtsmæssigt testredskab til afdækning af eventuel ordblindhed hos eleven, eller om der skal anvendes andre redskaber til afdækning.

Hvis der viser sig tydelige tegn på ordblindhed begrundes mistanken om ordblindhed, og man kan gå videre til Ordblindetesten.

Ved elever, hvor man er i tvivl om, hvorvidt der er tale om ordblindhed eller ej, kan det være ekstra relevant at inddrage sparring og rådgivning fra eksterne fagpersoner f.eks. fra PPR, så man får belyst elevens vanskeligheder fra forskellige fagprofessionelle vinkler.

3.5 Undervisning af ordblinde elever

Når en elev er testet ordblind, skal testen følges op af konkrete handlinger for at understøtte elevens vanskeligheder og dermed øge elevens mulighed for øget læring i alle fag.

Eleven med ordblindhed har brug for både undervisning i skriftsprogets principper og for kompenserende foranstaltninger.

Der skal arbejdes kontinuerligt med følgende tre tiltag:

- Læse- og skrivefærdigheder
- IT-værktøjer / Læse-skrivestøttende teknologi
- Elevens selvindsigt

3.5.1 Læse- og skrivefærdigheder

Forskningsbaseret viden om ordblindhed viser, at opdages vanskelighederne i tide og sættes der ind med kvalificeret undervisning, så kan mange ordblinde lære at læse funktionelt (National Reading Panel 2005). Det er ikke umuligt for en ordblind elev at lære at læse og stave, men det er sværere for den elev end for andre. Forskningen viser, at intensive undervisningsforløb i relevante skriftsproglige færdigheder giver det bedste udbytte for eleverne. Undervisningen skal være intensiv, både i tidsforbrug og i mængden af gentagelser. Den største effekt i forhold til kompetenceløft af skriftsproget foregår bedst i et kontinuerligt forløb i rammen af normalklassen, hvor færdigheder kan opøves i meningsbærende sammenhæng. Undervisningen skal tilrettelægges med udgangspunkt i

den enkelte elev, dennes forudsætninger og behov. Derfor vil et tilbud om undervisning variere fra elev til elev.

3.5.2 IT-værktøjer / Læse-skrivestøttende teknologi

Det er ligeledes af stor betydning, at der afsættes den nødvendige tid til, at den ordblinde elev får et indgående kendskab til de teknologiske hjælpemidlers funktionalitet, så eleven kan anvende programmerne i den daglige undervisning med udbytte. Den pædagogiske og didaktiske anvendelse og implementering er alle faglæreres ansvar.

Når en elev er testet ordblind tilbydes relevant IT-udstyr og undervisning i læse-skrivestøttende IT-programmer. Løbende i hele skoleforløbet modtager eleven undervisning i opdateringer og nye programmer inden for stave- og oplæsningsstøtte, som kan understøtte elevens læring.

Skolens ressourceperson inden for læsning skal oprette den ordblinde elev som låner på [NOTA](#) og skal sikre digital adgang til alle undervisningsmaterialer.

3.5.3 Elevens selvindsigt

En elev er ikke nødvendigvis klogere på sin situation efter at være blevet testet ordblind. Eleven har behov for støtte både til at erkende sin situation, forstå den og begå sig i den. Den enkelte skole etablerer elevnetværk, så eleven får et netværk med andre ordblinde.

Formålet med disse netværk er at:

- Eleverne får indsigt i, hvad det vil sige at være ordblind
- Eleverne får kendskab til de muligheder, de som ordblinde har
- Eleverne får et netværk med andre ordblinde
- Eleverne bliver opdateret omkring seneste nyt inden for ordblindhed

Samtidig fokuseres i netværket på de erfaringer eleverne har med strategier for læsning og skrivning.

Idéer og inspiration findes under links.

3.5.4 Særlige vilkår for aflæggelse af Folkeskolens Afgangseksamen og obligatoriske prøver

Ordblinde elever skal som udgangspunkt aflægge Folkeskolens Afgangseksamen og alle obligatoriske prøver som andre elever.

Elever, der er testet ordblinde med Ordblindetesten eller tilsvarende standardiserede ordblindetests, har en funktionsnedsættelse og har på den baggrund mulighed for at aflægge obligatoriske prøver på særlige vilkår.

Skolens leder træffer afgørelsen om, hvorvidt en elev skal aflægge prøve på særlige vilkår i samråd med eleven og dennes forældre. Eleven afgør i samråd med sine forældre, om prøven ønskes aflagt på særlige vilkår. Skolen kan ikke pålægge en elev at prøve på særlig vilkår, hvis eleven ikke ønsker det.

Skolens leder skal sikre, at der registreres og opbevares oplysninger på skolen om de elever, der aflægger prøve på særlige vilkår. Registrering sker på elevniveau med oplysning om årsagen til den særlige tilrettelæggelse, og i hvilke fag der er sket en særlig tilrettelæggelse af prøven.

3.5.5 Individuel handleplan

Når en elev har fået konstateret ordblindhed, skal der udarbejdes en individuel handleplan for eleven. Målet med handleplanen er at følge elevens udvikling og trivsel tæt, og kontinuerligt arbejde med at understøtte elevens læsning og skriftsproglige læring gennem hele skoleforløbet. I handleplanen skal der indgå individuelle, målbare mål, status for elevens læsefærdigheder og en beskrivelse af indsatser.

Handleplanen udarbejdes i samarbejde mellem skole og forældre. Eleven bidrager i forhold til sin alder. Handleplanen skal evalueres minimum to gange årligt, og indgå i skole-hjem samtaler som fast punkt.

Handleplanen skal være retningsgivende for kommende arbejdsopgaver for elev, skole og forældre, som i samarbejde støtter elevens faglige udvikling og trivsel samt danner grundlag for evaluering af elevens udvikling.

3.6 Overgange

Gennem et helt institutions- og skoleforløb oplever børn og unge flere overgange. Det er afgørende at sikre disse overgange, så vigtige informationer om trivsel og fagligt niveau ikke går tabt.

3.6.1 Fra dagtilbud til skole

Det er af stor vigtighed at få skabt de bedst mulige rammer for en god og sammenhængende overgang fra dagtilbud til førskole, der sikrer kontinuiteten i det enkelte barns læring og trivsel.

I Randers Kommune er overleveringen af børn fra dagtilbud til førskole beskrevet i en struktureret ramme, hvor overleveringsproceduren er velbeskrevet, hvilket fremgår af bilag 5.4 *Overleveringsskema til dagtilbud og skole i Randers Kommune*.

Der overleveres på hver af de 6 læreplanstemaer, hvor 'Kommunikation og sprog' er ét af de seks temaer. Her vurderes børnenes faglige kompetencer på det sproglige, udtalen, ordforråd, begrebsforståelse samt interessen for tidlig læsning og skriftsprog.

Børn, der har sproglige udfordringer og viser tidlige tegn på ordblindhed, overleveres under en overleveringssamtale med udgangspunkt i overleveringsskemaet bilag 5.4 ledsaget af en dialog mellem pædagogen fra dagtilbud, skolelederen samt en lærer/pædagog.

Afgivende dagtilbud tager kontakt til modtagende skole og er tovholdere på aktiviteter i forbindelse med overlevering. Skolens ressourcepersoner inden for læsning deltager i overleveringen af disse børn samt evt. den kommunale læsekonsulent. Resultaterne fra *Sprogvurdering 3-6*, 5-årstesten skal indgå som data i overleveringssamtalen.

3.6.1.1 Overlevering af tosprogede børn

I overleveringen af tosprogede børn skal den sproglige udvikling have særlig opmærksomhed. Overleveringen skal rumme en beskrivelse af barnets andetsproglige kompetencer. I bilag 5.4.2 findes et oplysningsark ved tosprogede børn, der bl.a. giver vigtige informationer om barnets fundament for at lære det danske sprog samt en registrering af, hvilke særlige sproglige indsatser, der har været iværksat i dagtilbuddet.

3.6.2 Fra folkeskolen til ungdomsuddannelserne

Overgangen fra grundskole/folkeskole til ungdomsuddannelse kan være vanskelig for ordblinde elever. I lighed med andre unge, kan ordblinde elever være i tvivl om, hvilken ungdomsuddannelse de skal vælge og her kan læse- og stavevanskeligheder besværliggøre valgprocessen yderligere. Ordblindhed må dog aldrig afholde elever fra at søge ind på en ungdomsuddannelse.

Derfor er det afgørende vigtigt, at de ordblinde elever møder kvalificeret hjælp fra både UU-vejledere, lærere, forældre samt de modtagende uddannelsesinstitutioner. Erfaringen viser nemlig, at elever, der får den rette støtte, faktisk i højere grad end andre unge, er i stand til at gennemføre deres uddannelse.

Den unge skal derfor sammen med sine forældre, lærere og vejleder vurdere sit uddannelsesønske ud fra sine interesser og styrkesider frem for at lade sig bremse af sin ordblindhed. På den anden side skal den unge være indstillet på, at nogle ungdomsuddannelser stiller store krav i form af meget læsestof og mange skriftlige opgaver. Der vil det være en stor fordel, hvis den unge er fortrolig med kompenserende læse- og skriveteknologier og har rutine i at bruge dem og den unges lærere har her et særligt ansvar for at understøtte den unge.

Det er vigtigt at sikre en smidig overgang fra grundskole/folkeskole til ungdomsuddannelse og mindske risikoen for, at den unge afbryder uddannelsen. Skiftet til en ungdomsuddannelse kan være overvældende, fordi den unge ofte i højere grad end i

grundskolen/folkeskolen selv skal disponere sit skolearbejde og sin hverdag. Læsemængden kan være større og der skal i mange tilfælde sættes meget tid af til hjemmearbejdet. Hverdagen på uddannelsen kan også opleves som uoverskuelig med mange skift og ændringer, og det kan derfor være en hjælp med støtteredskaber og måske en mentor, som kan guide og støtte i forløbet.

Det er forældrenes ansvar, sammen med den unge, at særlige behov bliver skrevet ind i ansøgningen til ungdomsuddannelsen, så det bliver muligt at støtten er forberedt, aftalt og klar til uddannelsesstart. I forbindelse med uddannelsesvejledningen opfordres forældre og elever til at være særligt omhyggelige med at få det gjort, og det pointeres, at det er kontraproduktivt at undlade at oplyse det ud fra et hensyn til at give den unge en frisk start, da erfaringen entydigt er, at støtteforanstaltningerne hjælper den unge. For ikke-uddannelsesparate elever gælder, at UU-vejlederen særskilt sørger for, at det påføres ansøgningen.

Endvidere er det oplagt, at den unge sammen med sine forældre er aktiv og selv opsøger ungdomsuddannelsen i god tid inden valget af uddannelse. Forældre og unge skal opfordres til deltagelse i de fælles informationsarrangementer, der afholdes i samarbejde mellem UU og ungdomsuddannelserne, da det giver mulighed for rettidigt at indlede samarbejdet med relevante fagpersoner på ungdomsuddannelserne.

3.7 Åbent værksted

For at støtte op om elever med skriftsproglige vanskeligheder, som ikke er i en grad svarende til ordblindhed, tilbydes 'Åbent værksted'. Med 'Åbent værksted', ønskes det at støtte elever, der ikke læser alderssvarende og dermed har brug for særlige strategier for at kunne afkode en tekst. Ligeledes ønskes det at give forældrene viden om, hvordan de bedst kan støtte op om deres barns læseudvikling.

'Åbent værksted' er for alle elever og forældre fra 4. - 10. klasse, der har interesse i at få inspiration og viden om, hvordan der kan kompenseres for fonologiske vanskeligheder.

Målet med tiltaget er at give helt konkrete strategier og hjælpemidler, der kan styrke eleverne i deres læsning.

'Åbent værksted' afvikles én gang årligt, hvor skolerne sættes sammen 4 og 4 ud fra geografisk placering. En skole i hver gruppe er værtsskole.

'Åbent værksted' planlægges og afvikles af Læringscenter Randers i samarbejde med ressourcepersonerne på værtsskolerne og har en varighed på 3 timer.

Indholdet på 'Åbent værksted':

- Præsentation af de vigtigste funktioner i læse-skriveværktøjet AppWriter
- Eksempler på gratis adgang til digitale tekster
- Præsentation af metode til at fastholde lydforbindelse i ord.

Den enkelte skoles ressourcepersoner inden for læsning er ansvarlig for at orientere relevante elever og forældre om tilbuddet 'Åbent værksted' samt støtte op om, at eleverne kommer afsted.

4. Litteratur

4.1 Bøger

Elbro, C. (2007). Læsevanskeligheder. København: Gyldendal Uddannelse.

Elbro, C. (2008): Læsning og læseundervisning (2. udg.). Gyldendal.

Hagtvet, B. E. (2004): Sprogstimulering. Tale og skrift i førskolealderen. Alinea.

Lyon, G. R., Shaywitz, S. & Shaywitz, B. (2003). A definition of Dyslexia, vol. 53, 1-14.

Arnbak, Elisabeth og Petersen, Dorte Klint (2017): Projekt it og ordblindhed. DPU Aarhus Universitet.

Høien, Torleiv og Lundberg, Ingvar (2015). Dysleksi - fra teori til praksis. Specialpædagogisk Forlag.

Oakhill, Jane, Cain, Kate og Elbro, Carsten (2015): Læseforståelse - indsigt og undervisning. Hans Reitzels Forlag.

Eriksen Hagtvet, Bente, Frost, Jørgen & Refsahl, Vigdis (2016): Intensiv læseundervisning på mellemtrinnet. Dansk Psykologisk Forlag.

4.2 Artikler

Gandil, Trine og Olsen, Martin Hauerberg (2017): Ordblinde elevers deltagelsesmuligheder kan forbedres med kvalificeret it-nærvær. Læsepædagogen nr.1/2017.

Stanek, Henrik (2016): Ordblindepatrolje sikrer ordblinde elever hjælp og moralsk støtte. Folkeskolen 6. dec. 2016.

4.3 Links

Gellert, A.S. (2009) *Identifikation og undervisning af ordblinde med dansk som andetsprog*. København. Undervisningsministeriet. Hentet d. 13. juni 2019

https://laes.hum.ku.dk/centerets_forskning/UVM-DVO-Rapport_om_ordblinde_DSA.pdf

Gellert, A.S. & Elbro, C. (2016): Rapport om projekt vedrørende tidlig identifikation af elever i risiko for udvikling af alvorlige afkodningsvanskeligheder (herunder ordblindhed), København: Center for læsning, Københavns universitet. Hentet d. 28. maj 2019
https://laes.hum.ku.dk/centerets_forskning/tidligidentifikation/projektrapport/Projektrapport_Gellert_Elbro_Tidl_id_endelig_udgave.pdf

The National Reading Panel Report (2005): Hentet d. 28. maj 2019
<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED489535.pdf>.

Ordblindetesten og testvejledervejledningen:

<http://ordblindetest.nu>

<http://ordblindetest.nu/vejleder>

Prøveafleggelse på særlige vilkår:
<https://www.uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-proever/tilrettelaeggelse/proeve-paa-saerlige-vilkaar-og-fritagelser>

Undervisning af ordblinde:

<https://www.videnomlaesning.dk/media/1955/ordblindhed-i-grundskolen-juni-2016.pdf>

<https://www.emu.dk/grundskole/saerlige-elevgrupper/ordblindhed>

https://nota.dk/sites/default/files/indsatser_ordblinde_elever_0-9_klasse.pdf

Inspiration til handleplan:

[Guide til ROAL handleplan - nota.dk](#)

[ROAL handleplan - nota.dk](#)

5. Bilag

5.1 Hvordan identificeres elever, der er i risiko for ordblindhed?

Ifølge rapporten "Rapport om projekt vedrørende tidlig identifikation af elever i risiko for udvikling af alvorlige afkodningsvanskeligheder (herunder ordblindhed)" (Gellert & Elbro, 2016), er det relevant at undersøge børnenes bogstavkendskab samt fonologiske opmærksomhed, da det i projektet har vist sig, at der er en relativ stærk sammenhæng mellem disse to forudsætninger og børnenes senere læsefærdigheder.

Der skal dermed tages højde for følgende to forudsætninger for læsning i forsøget på at identificere børn med forøget risiko for ordblindhed:

5.1.1 Bogstavkendskab

Ét af de mest karakteristiske træk ved ordblindhed er, at barnet har svært ved at lære sig bogstavernes navn, lyd og form og har svært ved at koble de tre størrelser. Bogstavkendskabet er den færdighed der i førskolealderen bedst forudsiger barnets læseudvikling (Elbro, 2007), hvorfor det er relevant at være opmærksom på, hvordan det enkelte barn udvikler sin interesse og fornemmelse for bogstaver og deres lyde i førskolealderen.

5.1.2 Fonologisk opmærksomhed

Et andet tidligt tegn på ordblindhed er barnets fornemmelse for de enkelte lyde i ord. Ifølge Elbro har flere undersøgelser vist, at børn med svag fonologisk opmærksomhed sjældent bliver stærke læsere (Elbro, 2008). Hvis barnet ikke kan opfange lyden, der knytter sig til bogstavet, giver bogstavet ingen mening. Børn med svag fonologisk opmærksomhed kan også have besvær med at isolere første lyd i ord, rime samt opfange stavelser i ord.

Gode og systematiske aktiviteter med sproglydsopmærksomhed kan være med til at nedsætte risikoen for senere vanskeligheder med skriftens lydprincip.

5.2 Tegn, test og tiltag

I det følgende beskrives typiske (risiko)tegn på ordblindhed, test og forslag til tiltag i henholdsvis førskolen, indskolingen, mellemtrinnet samt udskolingen. Oversigten henvender sig til skoleledere, lærere samt ressourcepersoner inden for læsning, der alle har et ansvar i forhold til at opdage og styrke elever med tegn på ordblindhed.

5.2.1 Førskolen

Typiske risikotegn	<ul style="list-style-type: none"> ● manglende lyst til at få historier læst op ● vanskelighed med at rime ● vanskelighed ved at huske rim og remser eller sangtekster ● ingen eller ringe interesse for bøger og eksperimenteren med skriftsproget ● genkender ikke bogstaver fra eget navn ● begrænset ordforråd ● vanskeligheder med at fortælle en kort historie. ● begrænset sprogforståelse. Eks. svært ved at forstå/huske en fælles besked ● sen eller langsom talesproglig udvikling ● tale-hørevanskeligheder ● ordblindhed i familien
Test	Testresultaterne fra "Sprogvurdering 3-6" - 5 årstesten.
Anbefalede tiltag	<p>Sprogstimulering, hvor det faglige fokus retter sig mod de risikotegn, eleven viser.</p> <p>Der kan søges inspiration i <i>Sprogpakken</i> https://arkiv.emu.dk/modul/sprogpakken</p> <p>Tæt samarbejde med forældre. Hjemmet orienteres om, hvordan de skal støtte op om indsatsen ved ex. at spille spil, læse for barnet ud fra principperne i dialogisk læsning.</p>

5.2.2 0. klasse

<p>Typiske risikotegn</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Vanskeligheder med at rime ● Vanskeligheder med at huske bogstaver ● Vanskeligheder med at opdele ord i mindre dele og arbejde med lydene i et ord ● Vanskeligheder med at huske ord. ● Tale-hørevanskeligheder samt sen talesproglig udvikling. Kontakt tale-hørekonsulenten ved tvivl herom. ● Begrænset ord- og begrebsforråd ● Ordblindhed i familien <p>kilde: https://socialstyrelsen.dk/handicap/ordblindhed/om-ordblindhed/kendetegn</p>
<p>Test</p>	<p>Obligatorisk: <i>Sprogvurdering 3-6 - klasstest:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● sprogforståelse ● rim ● bogstavkendskab ● forlyd <p>Anbefales: Elev, hvis resultat er usikkert (gul og rød kategori) anbefales at tage Sprogvurdering 3-6 individuel test.</p> <p>Elev, der får et usikkert resultat i bogstavkendskab samt i at skelne sproglyde i den individuelle sprogvurdering, kan afdækkes yderligere med Ordblinderisikotesten i slutningen af 0. klasse.</p>
<p>Anbefalede tiltag</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Systematisk og direkte undervisning med mange gentagelser og variationer. ● Modeller for eleven ved at vise, hvordan du ønsker eleven gør. ● Indholdet skal tage udgangspunkt i data (se fig. 1). ● Opstil tydelig mål inden for nærmeste udviklingszone med løbende evaluering. Gør fremskridtene synlige. ● Arbejd med alt, der giver glæde ved bøger, højtlesning, legelæsning, legeskrivning samt udforskning af sproget ● Dialogisk læsning ● Arbejd med bogstavkendskab (navn, lyd, form) ● Koblingen af bogstaver og lyd i læsningen og stavning (lydsyntese, lydanalyse)

	<p>Undervisning i lydsyntesen kan gøres eksplicit og visuel ved at anvende teknikken fra den dynamiske afkodningstest i Ordblinderisikotesten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tal evt. om, hvor i munden lyden er placeret (læbe-, fortunge- eller bagtungefamilien). http://www.broendbyskolerne.dk/Infoweb/indhold/Fagene/Dansk/Gode%20ideer/bogstavhuset%20-%20en%20historie%20om%20bogstaverne.pdf • Arbejd med distinkt udtale (robotsprog) for at fremhæve stavelser i ord. <p>Delvist fra https://nota.dk/sites/default/files/indsatser_ordblinde_elever_0-9_klasse.pdf</p>
--	--

5.2.3 1. - 3. klasse

<p>Typiske risikotegn</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vanskeligheder med at lære alfabetet og oversætte bogstav til lyd og bogstavfølger til ord. • Vanskeligheder med hurtigt at genkende hyppige ord i læsning. • Langsom og besværlig læsning. • Ringe eller manglende interesse for at læse og skrive. • Vanskeligheder med stavning. • Fejlstaver små lydrette ord. • Vanskeligheder med at formulere sig skriftligt. • Ordblindhed i familien. <p>kilde: https://socialstyrelsen.dk/handicap/ordblindhed/om-ordblindhed/kendetegn</p>
<p>Test</p>	<p>Ordblinderisikotesten: (1. kl) Elever, der viste udfordringer med bogstaver og/eller lydsyntesen i slutningen af børnehaveklassen skal retestes i starten af 1. klasse. Testtager er en ressourceperson inden for læsning.</p> <p>Obligatorisk national test i læsning (2. kl) Frivillig national test i læsning (3.kl) Ordblindetesten (tidligst marts 3.kl). DVO-screening (3.kl.) Elbros ordlister: 20 ord og 20 nye ord. (Standarder for 2.-3.kl)</p>
<p>Anbefalede tiltag</p>	<p>Systematisk og direkte undervisning med afsæt i elevens faglige niveau i følgende fonologiske færdigheder</p> <ul style="list-style-type: none"> • arbejdet med de enkelte lyde • bogstavkendskab (navn, lyd og form)

	<ul style="list-style-type: none"> • lydsyntese og lydanalyse • lydskelnen (forlyd, indlyd og udlyd) • de hyppige betingede udtaler. <p>Eleven præsenteres for læse-skriveteknologi (LST) som anvendes i undervisningen i alle fag.</p> <p><u>Læseformål - læsning som læsetræning eller litteraturarbejde:</u> Der skal skelnes mellem, hvornår eleven læser for at øve afkodningen (teknisk læsning), og hvornår eleven skal læse i forbindelse med litteraturarbejde. Når eleven træner den tekniske side af læsning er det afgørende, at eleven ikke læser for svære tekster. Her er fokus rettet mod lydsyntesen samt hurtig og automatisk genkendelse af ord. Når der læses i forbindelse med litteraturarbejde, skal eleven anvende LST, så eleven har mulighed for at arbejde med indholdet på lige fod med klassekammeraterne.</p> <p>Ud over at træne den tekniske side af læsningen skal eleven lyttelæse for derved at styrke glæden ved bøger, kendskab til forskellige teksttyper samt ordforrådet.</p> <p><u>Tæt forældresamarbejde:</u> forældrene informeres om, hvordan de bedst støtter op om tiltagene i skolen. Den daglige læsning hjemme skal bestå af både lyttelæsning samt træning af den tekniske læsning, hvor eleven øver afkodningsfærdigheder.</p> <p>Delvist fra https://nota.dk/sites/default/files/indsatser_ordblinde_elever_0-9_klasse.pdf</p>
--	---

5.2.4 Melletrinnet (4.-6. klasse)

<p>Typiske tegn på ordblindhed</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vanskeligheder med hurtigt at genkende hyppige ord under læsning. • Læser meget langsomt og upræcist i alle fag med tekster. • Ringe eller manglende interesse for at læse og skrive. • Vanskeligheder med stavning - fejlstaver hyppige ord. • Vanskeligheder med at formulere sig skriftligt. • Vanskeligheder med at lære fremmedsprog. • Ordblindhed i familien. <p>kilde: https://socialstyrelsen.dk/handicap/ordblindhed/om-ordblindhed/kendetegn</p>
<p>Test</p>	<p>Ordblindetesten. Testen må <u>kun</u> anvendes fra marts - juni.</p> <p>Elbros ordlister:40 ord og 40 nye ord. (Standarder for ordblinde elever i 4.-5.klasse)</p>

	<p>Obligatorisk national test i læsning (4. og 6. kl)</p> <p>Frivillig national test i læsning (5.kl)</p>
<p>Anbefalede tiltag</p>	<p>Systematisk og direkte undervisning med afsæt i elevens faglige niveau i følgende fonologiske færdigheder</p> <ul style="list-style-type: none"> • arbejdet med de enkelte lyde • bogstavkendskab (navn, lyd og form) • lydsyntese og lydanalyse • lydskelnen (forlyd, indlyd og udlyd) • de hyppige betingede udtaler. <p>Undervisning i faglig læsning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modellering og stilladsering af faglige læsestrategier og skriveskabeloner • Ordkendskab - betydning og stavemåde. <p>Stavning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • et skift fra stavestrategier med udgangspunkt i skriftens lydprincipper til stavestrategier med udgangspunkt i skriftens betydningsprincip (3.-4. klasse). • Skriftens betydningsprincip (primært bøjningsmorfemer) (5.-6. klasse). <p>Undervisning i faglig skrivning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • modelleret og stilladseret undervisning i de skrivekompetencer og processer i udarbejdelsen af en tekst. <p>Læse-skriveteknologi (LST) anvendes i undervisningen i alle fag.</p> <p><u>Læseformål - læsning som læsetræning eller litteraturarbejde:</u> Der skal skelnes mellem, hvornår eleven læser for at øve afkodningen (teknisk læsning), og hvornår eleven læser i forbindelse med litteraturarbejde. Når eleven træner den tekniske side af læsning er det afgørende, at eleven ikke læser for svære tekster. Her er fokus rettet mod lydsyntesen samt hurtig og automatisk genkendelse af ord. Når der læses i forbindelse med litteraturarbejde skal eleven anvende LST, så eleven har mulighed for at arbejde med indholdet på lige fod med klassekammeraterne.</p> <p>Ud over at træne den tekniske side af læsningen skal eleven lyttelæse for derved at styrke glæden ved bøger, kendskab til forskellige teksttyper samt ordforrådet.</p> <p><u>Tæt forældresamarbejde:</u> forældrene informeres om, hvordan de bedst støtter op om tiltagene i skolen. Den daglige læsning hjemme skal bestå af både lyttelæsning samt træning af den tekniske læsning, hvor eleven øver afkodningsfærdigheder.</p> <p>Delvist fra https://nota.dk/sites/default/files/indsatser_ordblinde_elever_0-9_klasse.pdf</p>

5.2.5 Udskolingen (7.-9. klasse)

<p>Typiske tegn på ordblindhed</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Læser langsomt og upræcist i alle fag med tekster. • Ringe eller manglende interesse for at læse og skrive. • Begrænset ord- og begrebsforråd som oftest skyldes manglende læseerfaring. • Besvær med at tilpasse læsemåde til læseformål. • Manglende genrekendskab. • Vanskeligheder med at orienterer sig og sortere i multimodale tekster. • Besvær med at give resumé af tekster. • Svært ved at danne inferenser. • Vanskeligheder med stavning. • Vanskeligheder med at formulere sig skriftligt. • Vanskeligheder med at lære fremmedsprog. • Ordblindhed i familien.
<p>Test</p>	<p>Frivillig national test i læsning (7.kl)</p> <p>Obligatorisk nationaletest i læsning (8. kl.)</p>
<p>Anbefalede tiltag</p>	<p>Undervisning i faglig læsning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modellering og stilladsering af faglige læsestrategier og skriveskabeloner • Ordkendskab - betydning og stavemåde. <p>Stavning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skriftens betydningsprincip (primært bøjningsmorfemer) • Stavning med fokus på ordforråd og syntaks (skrivetræning) <p>Undervisning i faglig skrivning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • modelleret og stilladseret undervisning i de skrivekompetencer og processer i udarbejdelsen af en tekst. <p>Læse-skriveteknologi (LST) anvendes i undervisningen i alle fag.</p> <p><u>Læseformål - læsning som læsetræning eller litteraturarbejde:</u> Der skal skelnes mellem, hvornår eleven læser for for at øve afkodningen (teknisk læsning), og hvornår eleven læser i forbindelse med litteraturarbejde. Når eleven træner den tekniske side af læsning er det afgørende, at eleven ikke læser for svære tekster. Her er fokus rettet mod lydsyntesen samt hurtig og automatisk genkendelse af ord. Når der læses i forbindelse med litteraturarbejde skal eleven anvende LST, så eleven har mulighed for at arbejde med indholdet på lige fod med klassekammeraterne.</p>

Ud over at træne den tekniske side af læsningen skal eleven lyttelæse for derved at styrke glæden ved bøger, kendskab til forskellige teksttyper samt ordforrådet.

Tæt forældresamarbejde: forældrene informeres om, hvordan de bedst støtter op om tiltagene i skolen. Den daglige læsning hjemme skal bestå af både lyttelæsning samt træning af den tekniske læsning, hvor eleven øver afkodningsfærdigheder.

Delvist

https://nota.dk/sites/default/files/indsatser_ordblinde_elever_0-9_klasse.pdf

fra

5.3 Helhedsvurdering kan afdække elevens vanskeligheder

Ved alle elever skal skolen se tydelige tegn på ordblindhed inden testvejlederen tester med Ordblindetesten. Ved elever med for eksempel generelle indlæringsvanskeligheder, koncentrationsbesvær eller langsom forarbejdningshastighed, skal man være endnu mere sikker på, at der er tegn på ordblindhed.

Inden man beslutter at teste en elev med en generel langsom forarbejdningshastighed med Ordblindetesten, skal man lave en helhedsvurdering af eleven. Det er vigtigt at forsøge at afgøre, hvad der er elevens primære vanskelighed med skriftsproget. Skyldes det fonologisk omkodning eller mere generelle vanskeligheder? Begge måder at anskue eleven på kan være i spil, alt efter hvor man som fagperson skønner, at den primære vanskelighed ligger.

En elev, som generelt har en meget lav forarbejdningshastighed, vil alene på grund af det score lavt i Ordblindetesten, fordi tidsforbruget er en vigtig score for det samlede resultat. Så hvis en elev er langsom på andre områder end blot det fonologiske, kan det tyde på, at elevens vanskeligheder med læsning er knyttet til langsom forarbejdningshastighed og ikke specifikt til ordblindhed. Alligevel kan eleven have god gavn af den samme intensive læseundervisning, som ordblinde elever får.

Der er ikke et enkelt svar på, om elever med generel langsom problemløsning eller koncentrationsbesvær skal testes med Ordblindetesten eller ej. Det afhænger bl.a. særligt af omfanget af elevens vanskeligheder. I hvert enkelt tilfælde skal det vurderes, om det bidrager med relevant faglig information at få eleven testet med Ordblindetesten. Der skal således en helhedsvurdering af elevens læse- og stavevanskeligheder til for at vurdere, om Ordblindetesten er et hensigtsmæssigt testredskab til afdækning af eventuel ordblindhed hos eleven, eller om der skal anvendes andre redskaber til afdækning af ordblindhed. For eksempel testredskaber som i mindre grad eller ingen grad vurderer elevens hastighed under fonologisk omkodning end Ordblindetesten gør.

5.4 Overleveringsskema til dagtilbud og skole i Randers Kommune

Overleveringsskemaet anvendes til alle børn og ved forældresamtale. Forældre involveres altid ved udfyldelse af skema og ved underskrift har forældre givet samtykke til, at afgivende dagtilbud må videregive følsomme personoplysninger^[1] til barnets kommende dagtilbud.

Dette skema udfyldes elektronisk af dagpleje eller pædagog i dagtilbuddet, hvor barnet går, før det skal i nyt dagtilbud. Skemaet anvendes både til forældresamtalen inden barnet starter i dagtilbud og ved opstart i nyt dagtilbud. Skemaet kvalificeres og videresendes altid af nærmeste leder, som sender det til det dagtilbud barnet skal starte i senest 1 mdr. før barnets start. Herefter aftales individuelle opstartssamtaler og besøg.

Skemaet udfyldes i et ressourceorienteret perspektiv med blik for de udfordringer barnet kan være i.

1	Dagtilbud/afdeling	
2	Barnets navn	
3	Barnets CPR-nr.:	
4	Hvor længe har barnet gået i dagtilbud, hvor og hvilke?	
5	Hvad er barnets primære ressourcer?	
6	Hvad er barnets foretrukne aktiviteter/interesser?	
7	Vokser barnet op i et hjem med dansk som andetsprog? Hvis ja, hvilket sprog er barnet modersmål? (Hvis ja, udfyld venligst bilag)	

8	<p>Har der været iværksat særlige pædagogiske indsatser for at styrke barnets læring, trivsel og udvikling?</p> <p>(Vedhæft altid handleplaner som har været anvendt i samarbejde med PPR eller andet tværfagligt forum)</p> <p>Vedr. børn i rød position vedhæftes også DPU og PPV[1]</p>	
9	Har forældrene fælles forældremyndighed?	
10	Er der væsentlige forhold i barnet liv, som forældrene ønsker at videreformidle?	
11	Øvrige oplysninger, som er væsentlige, at skolen får kendskab til?	
12	Får barnet medicin?	
13	Ønsker forældrene at oplyse, om familien har en aktiv rådgiver, PPR tilknyttet?	

Tema fra de pædagogiske læreplaner	Område der arbejdes med	Helt ordinær tilgang	Tilgang med særlig opmærksomhed	Tilgang med ekstra støtte
Alsidig personlighedsudvikling	Selvhjulpenhed			
Alsidig personlighedsudvikling	Selvstændighed			
Alsidig personlighedsudvikling	Selvværd			
Alsidig personlighedsudvikling	Interesse, nysgerrighed ift. nyt			
Alsidig personlighedsudvikling	Vedholdenhed ift. Lege, forventninger og aktiviteter			
Sociale udvikling	Legerelationer med andre børn			
Sociale udvikling	Samspil med andre børn			
Sociale udvikling	Deltagelse i vokseninitierede gruppeaktiviteter			
Sociale udvikling	Konflikthåndtering			
Sociale udvikling	Forståelse af kollektive beskeder			
Kommunikation og sprog	Sprogligt (udgangspunkt i TRAS/sprogvurdering 3-6)			
Kommunikation og sprog	Udtale			
Kommunikation og sprog	Ordforråd			

Kommunikation sprog	og	Begrebsforståelse			
Kommunikation sprog	og	Interesse for tidlig læsning og skriftsprog			
Krop, sanser bevægelse	og	Finmotorik, ift. blyant, saks osv.			
Krop, sanser bevægelse	og	Grovmotorik, hoppe, løbe, hinke, sjippe osv.			
Natur, udeliv science	og	Interesse for og glæde ved at være ude på legepladsen/i naturen			
Natur, udeliv science	og	Kendskab til tal, former og mængder			
Kulturelle udtryksformer		Indgår i aktiviteter omkring kreative udtryksformer (male, tegne, synge, teater)			

Navn på modtagende skole: _____

Dato _____ Udfyldt af (pædagog/dagtilbud): _____

Dato _____ Underskrevet af forældremyndighedsindehaver: _____

5.4.1 Procedurer omkring overlevering

Der laves overlevering på alle børn.

Der er 3 typer overlevering:

1. Børn, der trives, er i en konstruktiv læreproces og overvejende i 'grøn position', overleveres til førskoleordningen eller skolen skriftligt med overleveringsskemaet.
2. Børn, der har brug for støtte og formidling af pædagogiske tiltag, som fremmer deres trivsel og læring og er i overvejende 'gul position', overleveres med overleveringsskemaet ledsaget af en dialog mellem medarbejdere fra dagtilbud og skole.
3. Børn, med særlige udfordringer og behov som understøttes af PPR og er i overvejende 'rød position', overleveres til førskoleordningen/skolen med overleveringsskemaet samt en overleveringssamtale med professionelle fra dagtilbud og skole, forældre samt PPR. Ved børn i overvejende rød position er det vigtigt, at nedenstående procedurer følges forud for overleveringen.

Opmærksomhed ved børn, som er i overvejende rød position

Det er altid skolelederen, der på et oplyst grundlag, vurderer, om barnet skal tilbydes en plads med støtte i en almindelig folkeskole. Det er børnehavens opgave at klæde skolelederen på til at foretage den for barnet bedste vurdering af et passende skoletilbud.

Hvis barnet enten er diagnosticeret eller i overvejende rød position, indkalder børnehaven skolelederen fra modtagende skole til et møde forud for overlevering. På Mødet foretager skolelederen en vurdering af, hvilken form for tilbud, barnet vil have mest gavn af, om barnet kan tilbydes undervisning på den pågældende skole, eller om det skal visiteres til et andet tilbud. Mødet kvalificerer dermed skolelederen til at vurdere, om barnet skal overleveres til skolen, eller om der skal indkaldes til et visitationsmøde.

5.4.2 Oplysningsark ved tosprogede børn

Dette oplysningsark tager afsæt i materiale, der er særligt udviklet til at støtte tosprogede børn i overgangen fra dagtilbud til skole under projekttitlen 'Styrk Sproget'

<http://www.emu.dk/modul/styrk-sproget>

Dato for udfyldning _____

1	Hvor længe har barnet opholdt sig i Danmark?	
2	Hvad er mors modersmål/dialekt?	
3	Hvad er fars modersmål/dialekt?	
4	Hvad er barnets modersmål?	
5	Hvilket sprog tales i hjemmet?	
6	Taler barnet fars/mors modersmål?	
7	Hvor længe har barnet været i kontakt med det danske sprog?	
8	Hvis barnet tidligere har gået i et dagtilbud, hvor?	
9	Hvilke særlige indsatser har der været iværksat omkring barnets sproglige udvikling? (Vedhæft gerne handleplan)	
10	Vil du som pædagog vurdere, at der behov for tolkebistand i samarbejdet med familien?	